

Høringsinnspill til Barne- og likestillingsdepartementet
Fra proffene og Forandringsfabrikken

Høring av NOU 2017: 12 Svikt og svik

Forandringsfabrikken (FF) er en nasjonal stiftelse som har som mål å bidra til mer nyttige tjenester for barn og unge, bygd på erfaringer og råd fra barn og unge rundt om i Norge. Erfaringene og rådene oppsummeres i kunnskap fra barn og unge. Forandringsfabrikken inviterer til samarbeid mellom barn og unge, fagfolk og myndigheter – for at tjenester for barn og unge - som skole, psykisk helsetjenester, barnevern og kriminalomsorg blir mest mulig trygge, nyttige - og effektive. Forandringsfabrikken vil bidra til å oppfylle FN's Barnekonvensjon, Barneloven og andre nasjonale lover for barn og unge.

Forandringsfabrikken har snart 14 års erfaring med å samarbeide med barn og unge med erfaring fra skole og ulike hjelpeapparat. Siden 2008 har vi invitert dem med som "proffer" – fordi de er profesjonelle på systemene. Deres kunnskap er viktig for kvalitetsutvikling av tjenestene. De inviteres med i arbeidsprosesser, for å dele erfaringer og gi råd til forandring. Rådene presenteres alltid av de unge selv, for nasjonale myndigheter, i departementet, direktorat, for forskere, fagfolk, på utdanningsinstitusjoner og på Stortinget.

Forandringsfabrikken arbeid mot vold, overgrep og rettssikkerhet

Forandringsfabrikken har gjennom de siste 5 år, møtt mer enn 250 barn og unge med erfaring fra å leve med fysisk og psykisk vold eller seksuelle overgrep, blant annet i prosjektene "Klokket mot vold" og "Rett og sikkert for oss". Unge har vært med på samlinger der de har delt erfaringer fra møte med systemene og gitt råd. Noen har fått god hjelp, andre ikke så god hjelp - andre ikke hjelp i det hele tatt. Mange har aldri fortalt om vold eller overgrep til verken skole, barnevern eller psykisk helsevern.

De unge proffene deler erfaringer fra møte med systemene - og gir råd til Norge om hva som skal til for at barn og unge skal kunne fortelle om vold og overgrep og hvordan det skal kjennes tryggest mulig for barn og unge etter de har fortalt. Og om hvordan skole, barnevern, psykisk helse, politi og evt. barnehus kan møte barn og unge med denne erfaringen på beste måte.

Forandringsfabrikken gjennomførte i 2016 -17 rundt i landet, 15 tverrfaglige fagkonferanser med tema "Klokket mot vold". Totalt 2500 fagfolk fra BUP, barnevern, politi, barnehus, tingrettsdommere, forsvars- og bistandsadvokater, fylkesnemndene, kommunehelsetjenesten, PPT og helsestasjoner, forskere og ansatte på utdanningsinstitusjoner for barnevern, sosionom og vernepleier har deltatt.

I prosjektene "Klokket mot vold", "Rett og sikkert for oss" og flere prosjekter med barnevern og psykisk helsevern har Forandringsfabrikken lyttet til barn og unge 12-22 år, fra ulike deler av landet, som har opplevd vold. Her er noen av svarene:

- Voksne i systemene må gi mer av seg og vise følelser for at barn og unge skal kunne fortelle om vold og overgrep
- Når barn eller unge har fortalt til en voksen, må ikke den voksne skynde seg mer enn barnet ønsker. Ting må gjøres i samarbeid med barnet og i en rekkefølge som hele tiden gjør det trygt for barnet. Ingenting må gjøres uten at det er avtalt med barnet. Hvis ikke kan barnet eller ungdommen miste tillit.
- Voksne må ikke bruke snakketeknikker i samtaler med barn, det forhindrer at erfaringer om vonde ting, kommer fram
- Dagens fokus på barnets atferd og programmene som tas i bruk for å "behandle" dårlig atferd, kan dekke til historier om vold og overgrep og kan bidra til at livet blir verre for barn og unge.

Proffene sier: "Mange av oss har mistet tillit til voksne etter å ha fortalt om vonde ting. Voksne prater alt for raskt med andre voksne – uten å avtale dette med oss først. Det kan gjelde foreldrene våre, barnevern, politi eller psykisk helsehjelp. Vi lærer at voksne snakker med hverandre over hodene våre. Mange av oss har da blitt usikre og har sluttet å fortelle. Noen av oss har også trukket tilbake ting vi tidligere har sagt. "

Barnesyn og verdier som grunnmur for at vi skal kunne fortelle

Forandringsfabrikken har reist rundt i hele Norge og spurt barn og unge hvordan voksne må være for at barn skal føle seg trygge og få tillit - for å kunne fortelle det som er viktig og ofte vanskelig. Tilbakemeldingene fra barn og unge har vært at voksnes blikk på barn og ungdom, varierer veldig. De ber om at alle voksne jobber med barnesynet – og også tar nøye utgangspunkt i det når nye folk skal ansettes og når voksne som skal jobbe med barn skal veiledes.

Svarene som ble samlet rundt i landet, ble derfor satt sammen til et barnesyn og noen verdier voksne må bære i seg – for at tjenesten skal kjennes god. Proffene foreslo et grunnlag for dette, for 15 "motortjenester" som fra starten var del av utviklingsarbeidet Mitt Liv. Det ble prøvd ut i de 15 barnevernstjenester og justert av barnevernledere og proffer. Bygd på erfaringene fra dette, landet barnevernledere fra hele landet et forslag til nasjonalt barnesyn og fire verdier som grunnleggende for barnevernsarbeidet i Norge. Nå er ca 200 tjenester del av utviklingsarbeidet Mitt Liv. Dette er barnesynet og de fire verdiene som er grunnleggende i Mitt Liv:

Barnesyn

Barn og unge har mye kunnskap om livet sitt

De er like mye verdt som voksne

De trenger kjærlighet, må bli trodd på og tatt på dypt alvor

4 viktige verdier som må ligge til grunn for at barn og unge skal kunne fortelle

Åpenhet. Voksne deler om seg og fra sitt liv, for å bli kjent og skape trygghet.

Voksne er ærlige om sine tanker om barns situasjon, hva tjenesten gjør og om hva som skal skje framover. De er åpne om barnets historie. De er åpne ovenfor barnet om foreldrenes rett til innsyns – og hvordan barnet og den voksne kan gjøre avtaler. De er også ærlige om

hvordan de samarbeider med fagfolk.

Kjærlighet. Voksne viser menneskevarme og nestekjærlighet. De har et varmt og åpent kroppsspråk, varme øyne og en stemme og ord som gjør at barn kan oppleve trygghet. De må huske noen av de små tingene som betyr noe, sånn som bursdager, viktige prøver på skolen eller sender en feriehilsen, som skaper ekstra trygghet og varme. De tar også kontakt når noe er bra. Denne tryggheten kan bidra til at barn kan ønske eller få til å fortelle det viktigste og vondeste til voksne, slik at de skal kunne gi god og nyttig hjelp.

Ydmykhet. Voksne er lyttende og engasjerte. De tror på barn og unge - og tar de på dypt alvor. De viser følelser og naturlige reaksjoner, for at barn skal oppleve at det de forteller, har betydning og at voksne tar ansvar hvis noe vondt har skjedd. De er ydmyke i kroppsspråk og i ordbruk. Voksne kan innrømme feil. På denne måten oppleves de som "ekte" personer – ikke som "stone-face", roboter – eller som formelle.

Medbestemmelse Voksne forstår betydningen av å lage trygge rom, for at barn skal kunne beskrive sin virkelighet sånn som den kjennes for dem. De tar barn med på avgjørelser, med på å dokumentere og de ber barn om tilbakemelding. Voksne som jobber med barn forstår at det er barnets liv og at det derfor må lyttes grundig til. Barnets beskrivelser av egen situasjon og ønsker for framtida, må alltid ligge til grunn for alt arbeidet voksne gjør.

Barnesyn og verdier må ligge som en solid grunnmur i alt arbeidet tjenester som jobber med barn gjør. Disse verdiene og barnesynet må være del av opplæringen, kompetansehevingen og veiledning i systemer og utdanninger som møter barn som kan ha opplevd vold og overgrep.

Medvirkning = samarbeid

Ca 200 BarnevernsProffer har gitt innspill for å dele opp og beskrive "barns medvirkning" på en måte som gir mening for oss. Det ble viktig å forandre ordet. Dette er ikke et ord vi forstår - om vi ikke er godt innført i systemenes ordbruk.

BarnevernsProffene ber om at barns medvirkning i stedet kalles samarbeid med barn og unge.

Dette legger barn og unge i å samarbeide med barn og unge

1. Gi barn ærlig og nyttig informasjon
2. Gi barn mulighet til å beskrive virkeligheten sin i trygge rom
3. Gi barn mulighet til å være med å bestemme i beslutningene
4. Gi barn mulighet til å være med å dokumentere
5. Inviter barnet til å gi tilbakemelding

1. Gi barn ærlig og nyttig informasjon

For å få til godt samarbeid mellom barn og tjenester som er til for dem, trenger barn nok og nyttig informasjon. Vi må ha rett på all viktig informasjon om livet vårt. Mye av frustrasjonen som mange av oss har, er der fordi vi skjønner at informasjon blir holdt tilbake eller at vi har fått få, uklare eller «alternative» forklaringer. Når vi er gamle nok til å lese dokumenter som

er skrevet om oss, får mange av oss en helt ny forståelse av vår egen situasjon. Da kan vi kjenne oss veldig sviktet og vi mister tillit til voksne. Vi kan bli sinte og lei oss.

Når er barn gamle nok til å høre sannheten? Når er de gamle nok til å få en forklaring på hva som skjer? Proffene mener det er fra de er helt små og at det gjelder hele veien å forklare på en måte som passer alderen. Det er jo vi barna som lever med virkeligheten hver eneste dag. Derfor må barnevernet fra vi er helt små, snakke ærlig til oss om den. Vi kjenner virkeligheten fordi vi våkner opp i den hver morgen. Mange av oss savner informasjon om hvorfor den er blitt som den er og blick på hvordan situasjonen ser ut nå - av voksne utenfor familien.

Voksne som arbeider med barn må få tydelig ansvar for at barn og unge får all nødvendig informasjon. Vi må tydelig få vite hva de voksne tenker om hva som kan eller skal gjøres nå og framover. Hva er deres mening om dette og hvorfor tenker de sånn? Det er våre liv, vi må leve dem – og vil veldig gjerne være med å legge regi på hvordan de livene skal se ut.

2. Gi barn mulighet til å beskrive virkeligheten sin i trygge rom

De siste årene har flere av oss proffer møtt folk som vil forklare oss at ikke alle barn har en mening om livet sitt eller vil være med å bestemme. Dette vet vi er en kjempestor misforståelse. Vi vet at alle har en mening om hvordan livet kjennes akkurat nå og tanker og ønsker om livet framover. Om vi ikke vil fortelle, er det fordi det er utrygt å snakke med den voksne. Vi kan være usikre på hva det vi sier skal brukes til eller vi kan være redde for hva foreldrene våre vil mene om det vi sier.

Hvis vi ikke får beskrevet hvordan virkeligheten kjennes for oss og hva vi tenker om framtida, kan de voksnes innsats lett bli feil. Tiltak blir satt i gang uten å bygge på riktige beskrivelser av hvordan livet kjennes og hva som er de største utfordringene. Det kan og gjøre at det vonde vi bærer på, i stedet kommer ut på andre måter.

Alle beslutninger voksne gjør, må bygge på at barn og unge har fått beskrevet situasjonen og uttrykt sine ønsker for framtida. Det må og tydelig komme fram at det er de voksnes ansvar at barn og unge får snakket trygt. De voksne må arbeide med de verdiene inni seg som gjør at vi kan stole på dem og kjenne oss trygge. De må organisere og gjennomføre arbeidet sitt på måter som gjør at det kjennes respektfullt og bygger tillit.

3. Gi barn mulighet til å være med å bestemme i beslutningene

Alle barn og unge vil være med og bestemme i eget liv. Dette er grunnleggende for å oppleve å bli tatt på alvor, være arkitekt i eget liv – og å greie seg best mulig etter 18 år. De voksne må ta våre erfaringer og ønsker på alvor helt fra vi er små. Mange av oss som har opplevd å blitt "hjulpel" gjennom å bli beskyttet fra informasjon om livet vårt, ikke fått vært på møter om oss, tatt avgjørelser over hodet på oss, sliter med å få til hverdagene når vi blir 18 år.

To tema har gått igjen, der barn og unge veldig tydelig har sagt at de MÅ ha større mulighet til å bestemme selv: flytting og kontakt med søsken, familie og nettverk. Det å flytte inn i en fremmed familie eller i et bofellesskap (institusjon) kan endre livet mye. Mange av oss har erfaring med at voksne har bestemt at vi skal «starte på nytt» - og dermed ha lite kontakt med dem vi reiste fra. Sjelden er vi enige i at dette er til barns beste. Hvilke voksne ville

godtatt at dette skjedde med dem? Det kan være godt ment, men for mange av oss gjorde det vondt, og det har laget skader inni oss.

Voksne bestemmer også for mye om kontakten med foreldre, søsken, annen familie og nettverk. Men vi har ikke gjort noe galt og hvordan kan de ha rett til å bestemme så mye av dette? Barnevernet varer for mange av oss bare til 18 år, eller til 23 år når ettervernet fungerer. Mesteparten av livet skal vi leve uten kontakt med barnevernet, da vil vi søke til familie og venner. Det er dumt hvis kontakt med familie og nettverk er blitt fjern og uopprettelig.

Fra vi er helt små kan vi være med og bestemme hvor vi skal bo, hvilke voksne vi vil være hos på besøk, om kontaktpersonen (saksbehandleren) eller andre voksne samarbeider godt med oss og hva vi vil gjøre i fritida. Når planene skal lages, må vår mening være utgangspunktet for hva som skal stå der. Vi kan også alltid være med og lage rammene for møter og prater med oss og ulike tjenester for barn.

4. Gi barn mulighet til å være med å dokumentere

Det som skrives av om oss av voksne, er viktig. Når avgjørelser skal tas, dras det fram og brukes som noen slags «bevis». Underveis ligger det der og kan sendes til foreldre. For å få til et reelt samarbeid må alle parter ha kontroll på hva som skrives i referatene etter møter og samtaler. Et referat som sendes i posten noen uker senere, til gjennomlesning, innbyr ikke til aktivt samarbeid om den skriftlige dokumentasjonen.

Mest mulig må skrives i samarbeid mellom barnevernet og oss. Fra vi er små, må barnevernet sjekke med oss før de dokumenterer. I tillegg må det bli åpent og tilgjengelig for oss og skrives på måter som gjør at vi kan forstå det.

5. Inviter barnet til å gi tilbakemelding

For å få til systemer som er trygge for barn og der vi skal kunne dele sannhet, må vi kunne gi tilbakemeldinger om hvordan hjelpa vi får, hjelper. Gjennom arbeidet med «Mitt Liv» lærte vi at få barnevernstjenester inviterte barn og unge til å gi tilbakemeldinger om hjelpa de får. Samtidig har vi møtt stor forståelse for at dette må på plass og mye vilje til å finne gode løsninger for å få det til. Det må være løsninger som vi barn og unge opplever som gode, hvis ikke har det lite nytte.

Alle tjenester som jobber med barn må be barn og unge om tilbakemeldinger på hvordan de opplever samarbeidet med barnevernet. De må klart uttrykke at dette er viktig for tjenesten, som del av kvalitetsutvikling.

3 hovedgrunner til at barn ikke forteller om vold og overgrep

I kapittel 6 som beskriver områdene for svikt i de enkelte sakene, skriver utvalget at avdekking av vold og overgrep ikke var et resultat av det offentliges innsats. Dette samsvarer veldig med det mange av proffene har opplevd og fortalt i Forandringsfabrikkenes prosjekter om vold og overgrep.

Når det nå skal avgjøres hvordan voksne som jobber med barn kan avdekke vold og overgrep, ber vi på det STERKESTE om at denne kunnskapen tas med i avgjørelsene. Uten å ta disse 3 hovedfunnene på dypeste alvor, vil samfunnet ikke få til trygg og nyttig hjelp, til mange nok barn som lever i eller har levd i vold og overgrep.

Hvorfor barn ikke forteller om vold og overgrep?

3 hovedfunn fra FFs prosjekter og undersøkelser:

- 1. Manglende informasjon om vold og overgrep i familie og nettverk**
- 2. Stort fokus på barns "atferd" og symptomer**
- 3. Manglende beskyttelse av det barn forteller til systemene**

1. Manglende info om vold og overgrep i familie eller nettverk

Grunnleggende for at mange barn ikke forteller om vold eller overgrep er at de fleste ikke konkret vet hva voksne eller jevnaldrende i familie eller nære relasjoner har lov til å gjøre med barn. Flere vet at fremmede ikke har lov til å slå eller gjøre noe seksuelt, men ikke at det samme gjelder noen de kjenner godt eller bor sammen med.

Barn må vite konkret hva fysisk vold, psykisk vold og overgrep er. Det må forklares konkret og med ord barn forstår. Mange vet ikke at psykisk vold er vold. Barn må også få vite at vold og overgrep er skadelig, og skal ta slutt. Og sist men ikke minst så må de få vite at vold og overgrep kan gjøres av familie og kjente - av mor, far, besteforeldre, søsken osv.

Alle kommuner i Norge må sørge for at barn og unge i kommunen i skolen og i barnehagen, får informasjon om hva vold og overgrep er, hvem som kan gjøre det og hvor de kan ta kontakt. For at informasjonsopplegget skal bli "treffsikkert" nok, må det lages i samarbeid med barn.

2. Altfor stort fokus på barns "atferd" og symptomer

Når barn og unge kjenner på vondt og vanskelig, kan det komme til uttrykk på ulike måter - som selvskading, problemer med mat, uro, plaging av andre, kriminalitet, rus, redsel eller sinne. Dette er ofte uttrykk for vondt, men ikke selve problemet.

På skolen kan det bli møtt med å bli satt i liten gruppe, få egen assistent eller bli plassert i "programmer". Norsk skole har altfor lite spurt barn og unge selv om hva som vil være nyttig, for at flere skal ha det godt, trives og lære.

I barnevernet fins det tiltak for hjelp hjemme, egne typer fosterhjem og egne institusjoner for barn og unge med mye "atferd" eller andre symptomer på at de har det vondt. Det fins spesialiserte tiltak for dårlig "atferd", med tiltak bygd på på "atferden", tiltakene kan for eksempel være MST eller FFT. De har fokus på grensesetting og tydeligere foreldrerolle.

I psykkhelsevern utredes barn og unge, og som oftest settes det raskt symptomdiagnoser. Svært mange barn og unge har opplevd et stort fokus på handlinger og oppførsel. Dette blir stengsler for prater om hvordan livet kjennes på innsiden og for å få til å prate om det veldig vonde. Forandringsfabrikkens undersøkelser viser at det store fokuset på diagnoser direkte er "farlig". Beskrivelsene hvordan barn etter hvert begynner å tro på at de er syke, ser på seg selv som syke, godtar at det er de som skal "behandles" og at de trenger medisiner osv., er

mange. Beskrivelsene fra unge om hvordan de googler diagnosene de får, prøver å leve opp til beskrivelsene av symptomer som følger med disse diagnosene eller opplevelsene av å bli stigmatisert, er vonde og skremmende.

Mange barn og unge i de ulike systemene, beskriver måten de har blitt møtt, som for "overfladisk". Symptomene skal fjernes, fikses eller behandles. I prosjekter FF har gjennomført, på tema skole, barnevern, psykisk helsevern eller vold og overgrep, går dette igjen som et hovedsvar. Mye fokus på symptom/smerteutrykk/"atferd" gjør at barn og unge "stenger av" for voksne. Mer enn halvparten av deltakerne i hvert av prosjektene har IKKE i noen av systemene de har vært i, fortalt om volden eller overgrepene de har vokst opp med.

Vi ber om at framtidens tjenester for barn tar opp i seg ny kunnskap - fra barn og unge og for forskning - om at vonde opplevelser, traumer og vanskelig oppvekst IKKE møtes på atferd og symptomer. Bare sånn kan vi fortelle hva som virkelig ligger bak.

3. Manglende beskyttelse av det barn forteller

Den tredje veldig viktige grunnen til at altfor mange barn som har opplevd vold og overgrep ikke har fortalt til voksne i systemene de har møtt, er at svært mange tenker at de ikke kan snakke trygt. Disse forklaringene har gått igjen i barnevern, undersøkelser i skole og psykisk helse.

Hvis et barn eller en ungdom i dag forteller at foreldrene er strenge, sinte, krangler mye, snakker på stygge måter, drikker mye, bruker narkotika eller på andre måter ikke gir god omsorg - har foreldre rett på informasjon. Det kan skje ved at læreren, barnevernsarbeideren eller behandleren er i direkte kontakt med foreldre - eller ved at foreldre får tilsendt referat av prat med barnet. Dette skjer ifølge barn og unge, oftest uten at de vet at informasjonen har gått hjem. Få har snakket med eller avtalt med barnet hvordan dette kan gjøres. For mange har dette ført til at svært alvorlige konsekvenser som at historiene blir igjen inne i barnet eller ungdommen. Mange har opplevd mer kjefting, vold eller andre farlige situasjoner. Og samtidig forsvinner tilliten til voksne.

Proffer sier: " Vi forteller ofte først bare litt, oftest ikke det mest alvorlige. Det gjør vi for å teste om læreren, barnevernet eller BUP er til å stole på. Informasjonen går ofte videre, og da forteller vi ikke mer. For mange av oss har det gjort at vi har stoppet helt å fortelle. Historier har blitt liggende inne i oss i årevis og dette har laget mye vondt i livene våre."

Vi tenker at lovverket som fins i dag ikke er tilstrekkelig:

Forvaltningslovens § 19 gir muligheter for å holde opplysninger tilbake: Med mindre det er av vesentlig betydning for en part, har han heller ikke krav på å få gjøre seg kjent med de opplysninger i et dokument som gjelder a) en annen persons helseforhold eller b) andre forhold som av særlige grunner ikke bør meddeles videre. MEN etter å ha møtt barnevernsarbeidere rundt i landet siste fem år, vet vi at denne lovparagrafen er for uklar til at den tas i bruk i særlig grad. Fylkesmennene forholder seg også, etter FF sin erfaring, ulikt til klager knyttet til denne paragrafen. Slik den nå står, beskytter den ikke informasjon barnet eller ungdommen deler med systemene.

Grunnlovens § 104 understreker barns integritet og at barn har krav på respekt for sitt menneskeverd. Ved handlinger og avgjørelser som berører barn, skal barnets beste være et

grunnleggende hensyn. Statens myndigheter skal legge forholdene til rette for barnets utvikling, herunder sikre at barnet får nødvendig økonomisk, sosial og helsemessig trygghet.

I innspill til ny barnevernlov har Barnevernproffene bedt om at den nye loven MÅ sikre at det barnevernet skriver, kan ligge i lukka mapper der foreldrene ikke kan ha innsyn. Utdrag eller oppsummeringer kan ligge ved som rettsdokumenter, men ikke hele referater fra samtaler. Da er det ikke en lov som beskytter barn. Gjennom flere prosjekter med unge som har opplevd vold eller overgrep, har det tydelig kommet fram at det at dokumentasjon går rett til foreldrene – enten direkte eller etter klager til Fylkesmannen - er en av hovedgrunnene til at barn og unge ikke forteller.

Barn og unge sin trygghet og sikkerhet må gå først. Norge må ha lover som tar vare på barn og unges behov for å kunne fortelle trygt. Norge må diskutere hva som er nødvendig informasjon til foreldre. Lovverket må sikre at de som jobber i de ulike systemene for barn og unge, alltid må avtale med dem, hva som kan fortelles videre – når det kan fortelles og hvem som kan fortelle.

Noe kan barnet selv fortelle, noe kan fortelles sammen – og noe kan læreren, helsesøsteren, barnevernsarbeideren eller behandleren i BUP fortelle. Dette vil beskytte informasjonen barnet deler med den som kan hjelpe - og vil kunne sikre at barn og unge kan fortelle om vonde ting.

Proffenes direkte innspill til "Svikt og svik"

Kapittel 6

Områder av svikt i de gjennomgåtte sakene

Generelle innspill til noen av sviktområdene utvalget nevner

Barnet fikk ikke snakke fritt

Utvalget viser til at samtaler med barnet ikke ble tilrettelagt slik at det var mulig for barnet å snakke fritt. Dette stemmer med hovedsvarene i Forandringsfabrikken sine undersøkelser. Proffer sier: "Et av hovedsvarene fra oss proffene er at for at vi skal kunne fortelle, så må vi bli pratet med uten foreldrene til stede eller at foreldrene kan høre samtalen. Dette må skje flere ganger. De voksne har ansvar for at dette blir gjort systematisk med alle barn uavhengig av hvilket system man går til eller hvorfor man er i det systemet. I barnevernet og hos BUP bør dette være et absolutt krav. Hvis voksne ikke klarer å lage slike trygge rom, får vi aldri fortalt."

Barn ble ikke lyttet til

Når utvalgets funn viser at barn ikke har blitt trodd når de har fortalt, stemmer også dette svært godt med hovedsvar fra undersøkelsene gjort i Forandringsfabrikken. Alt for mange unge har ikke blitt trodd – når de på ulike måter har prøvd å fortelle. Proffer sier: "det må drastiske tiltak til – Norge kan ikke fortsette sånn. Det går ikke an at man ikke tror på barn eller ikke velger å lytte til dem. Barn lyver ikke og hvis de gjør er det fordi de er redd for å ikke bli tatt på alvor eller redde for å si sannheten, ikke fordi barn ikke kan stoles på. Man

må lære seg at voksne som er snille og hyggelige å prate med, og som har masse resurser og godhet i seg kan gjøre veldig vonde og alvorlige ting mot barn. Man må kunne tenke at det er en venn, lærer, frivillig som kan gjøre fæle ting, man kan ikke se hvem i et rom som er voldsutøver eller overgriper. Det er kjipt, men voksne må ta det innover seg. Det må være satt i system og ikke opp til hver enkelt. Og så lenge ikke voksne lærer det og klarer å ta det innover seg vil de ikke klare å hjelpe barn. De må også lære seg å virkelig ta på dypt alvor det barna forteller. Og heller grave og spørre hvis de blir usikre isteden for å avfeie og være på parti med foreldrene. Dette her må læres på studiene, og voksne må bli veiledet på det.”

Henlagte bekymringsmeldinger og undersøkelser uten å ha snakket med barnet

Utvalget skriver at de fant eksempler på at bekymringsmeldinger ble henlagt uten at man hadde snakket med barnet – også når bekymringen inneholdt vold eller overgrep. De fant også ut at undersøkelser for ofte ble gjort uten å ha snakket med barnet. Proffene er helt enige i at dette er viktig del av virkelighetsbeskrivelsen slik det har vært.

Proffer sier: ”For barns tillitt og for å kunne snakke sant til voksne, er det helt avgjørende at barnevernet har snakket med barnet på en måte som er trygg for barnet – og at barnevernet som utgangspunkt snakker med barnet først. For at barn skal kunne fortelle er det kjempeviktig at de blir pratet med alene og før foreldrene, dette er uavhengig om det står vold og overgrep i bekymringsmeldingen. Det går ikke an å ha et barnevern i Norge framover som ikke snakker med barnet når det skal vurdere bekymringsmeldingen – og som ikke snakker med barnet alene i undersøkelsen. Skal man vurdere omsorgssituasjonen må man snakke med barnet, det er bare de som sitter på svarene om hvordan omsorgen oppleves – når ingen andre voksne er på besøk. Dette kan ikke være opp til hver enkelt kontaktperson (”saksbehandler”) – det må være et krav i lovverket. Vi ber om at det tydelig lovfestes at barnevernet ikke kan henlegge bekymringsmeldinger uten å ha pratet med barnet – og at barnevernet som utgangspunkt snakker med barnet først i undersøkelsen.”

Manglende forståelse fra helsepersonell

Utvalget skriver at helsevesenet ikke vurderte om et barns plager eller symptomer kunne skyldes at de ble utsatt for vold, overgrep eller omsorgssvikt. Dette stemmer også med Forandringsfabrikken sine undersøkelser i BUP, som forteller at det ikke var trygt nok til å fortelle om dette. Viktig var det også at de unge ikke visste hvor informasjonen skulle fortelles videre. Proffenes aller viktigste innspill er at helsepersonell ALLTID må snakke med barnet alene for å kunne avdekke vold, overgrep eller omsorgssvikt. Dette gjelder spesielt leger og tannleger, hvor de fleste barn er innom flere ganger i løpet av livet sitt. Og helsepersonell må våge å spørre direkte - sånn at barnet eller ungdommen kan fortelle. Før dette spørsmålet stilles, må barnet eller ungdommen få informasjon om hvordan informasjonen beskyttes hvis det forteller om noe som er vanskelig å fortelle. Og den voksne må ALLTID holde det som her loves – uten det kan barnet miste tillit til ALLE voksne.

Relasjonen til de voksne blir prioritert

Utvalget skriver at et av funnene for svikt var at både systemer der foreldre får hjelp og systemer for barn har vært mer opptatt av å ha et godt samarbeid med foreldre enn med barn. At barnevernet i flere tilfeller ble et foreldrevern fremfor et barnevern.

Proffer sier: "Mange av oss har endt opp med å leve i vold og overgrep nettopp fordi at de voksne som skulle hjelpe oss heller har samarbeidet veldig tett med foreldrene fremfor barnet. Og de har også vært redde for å trække foreldre på tærne eller ikke ha godt samarbeid til foreldrene. Dette vet vi skjer på bekostning av barn. "

Det helt avgjørende at de voksne som jobber i barnevernet, skolen, psykisk helsevern og andre helsetjenester alltid har barnet som sin nærmeste samarbeidspartner. Slik det er nå kan det være vanskelig å ha barnet som sin nærmeste samarbeidspartner fordi dette ikke er sterkt nok forankret i rutiner, ledelse og lovverk. Proffer sier: "Vi ber derfor om at de som skal jobbe med barn må læres opp til å ha barn som nærmeste samarbeidspartner. Det betyr også at de må læres opp til at lojaliteten deres først og fremst må ligge hos barnet. De må læres opp til å tørre og være modige, kunne utfordre og lage forståelse i forhold til foreldrene- og stå opp for barna. Vi forstår at mange voksne lett kan kjenne seg igjen i, og har sympati for, det andre voksne forteller og gjør. Og at det er lett å tro på andre voksne når de virker så "greie". Derfor må de som skal jobbe med barn læres opp til å se bak fasaden og prøve så godt som mulig å sette seg inn i barnets situasjon. Gjør ikke de som skal jobbe med barn dette, kjennes det ikke som et trygt barnevern - men som et foreldrevern."

Kapittel 7

Kunnskap og kompetanse

7.3 Tildelingsbrev fra departementer og direktorater

Proffene er enige i at tildelingsbrevene må tydeligere vektlegge kunnskap og kompetanse om vold og overgrep. Men de mener det er **svært, svært viktig** at Norge mye tydeligere forstår at denne kunnskapen i mye større grad kommer direkte fra barn og unge som selv har opplevd vold eller overgrep. Dette må skje gjennom forskning – men også gjennom samarbeid mellom unge og fagfolk – og gjennom undersøkelser der barn og unge direkte kan formidle og utdype selv. Forskning kan bli lite presis fordi barn og unge ofte ikke har bidratt i å lage spørsmål eller å gi innspill til hvordan forskningen skal gjennomføres. Proffenes erfaring etter de siste årene har forsøkt å gi innspill til forskning, er at det er svært ulikt hvordan dette blir tatt imot av forskningsmiljøene. Noen er svært åpne og ønsker VIRKELIG å forstå hvordan de klokest mulig kan stille spørsmål som vil fungere for barn – andre opplever vi at er mer låst i egne voksne oppfatninger. Når det kommer til hvordan forskning kan gjennomføres, er proffenes erfaring at her er forskningen ofte på "ville veier" – og insisterer på å gjennomføre det på en for "voksen måte". Proffene sier at når de blir presentert for hvordan de har tenkt å gjøre det, så vet de at muligheten for at barn og unge ikke vil svare helt ærlig på dette - er veldig veldig stor. Dette er trist, fordi at forskningen får store ressurser. Men det er også trist fordi voksne da på et vis "bruker opp tillit" fra barn og unge.

7.4 Vold, overgrep og omsorgssvikt i rammeplanene for utdanningene

Proffene mener det er veldig viktig og bra at tildelingsbrevene skal uttrykke at tjenestene skal ha økt kunnskap og kompetanse om vold og overgrep. Det er også veldig fint at det står at rammeplanene for alle de relevante utdanningene skal ha klare kunnskapsmål om dette. Videre er det kjempeviktig og bra at studentene får praktisk kunnskap om hvordan best skrive en bekymringsmelding, og at dette bør gjelde alle relevante utdanninger.

Proffene støtter disse vurderingene på det sterkeste:

”Når det gjelder utdanningsinstitusjoner som tilbyr utdanning innen medisin, psykologi og tannhelse inkludert tannpleie, bør det legges til rette for at studentene får gode kunnskaper om vold, seksuelle overgrep og omsorgssvikt mot barn, uansett hvilket lærested de har valgt. Det kan også vurderes å prøve ut et fellesfag om vold mot barn for alle studenter på relevante utdanninger. Slik sikrer man at alle lærer det samme. Det kan i tillegg føre til en felles forståelse for arbeidet og for hverandres arbeidsoppgaver, og det vil kunne fremme det tverrfaglige arbeidet.”

Proffene støtter sterkt ideen om et fellesfag om vold mot barn, for alle yrkesgrupper som skal jobbe med barn og unge – for at alle skal lære det samme og for felles forståelse.

Proffer har allerede prøvd ut dette på noen utdanningsinstitusjoner, gjennom opplegget ”Klokhet mot Vold”. Dette har vært for studenter som skal jobbe i barnehage, skolen, barnevern, psykisk helse og

Proffene har også med fagfolk fra ca 50 kommuner, prøvd ut felles opplæring for alle som

I 2016 og 2017 har proffene reist rundt i Norge og gjort opplæringen ”Klokhet mot Vold”. Dette har vært for alle oppveksttjenestene i kommunen. Unge med erfaring fra de ulike systemene deltar, i noen av arrangementene sammen med fagfolk.

7.6 Videre- og etterutdanningstilbud om vold, seksuelle overgrep og omsorgssvikt**Innspill til utvalgets vurdering**

Oppsummert kunnskap fra barn og unge som selv har opplevd vold- og eller overgrep ber vi om at blir en del av den kunnskapen som formidles, også i videre- og etterutdanning.

7.7 Helsevesenets diagnostikk av vold, seksuelle overgrep og omsorgssvikt mot barn**Innspill til utvalgets vurdering**

Utvalget viser til at diagnosenes plass i BUP, kan være med på å dekke over omsorgssvikt, vold og overgrep. Vi proffene synes det er utrolig viktig at utvalget løfter frem dette og er helt enige i at dette kan være veldig skummelt. Rammene BUP arbeider i, må sikre at det fokuseres mindre på diagnoser, og heller i mye større grad jobbes inn til årsaken til symptomene.

I Forandringsfabrikkens undersøkelse med unge som har erfaring fra psykisk helsevern (PsykiskhelseProffene, 2014), svarte 3 av 4 at de ikke hadde fått til å snakke om det aller vondeste eller viktigste hos BUP. Det tenker vi er et stort problem. Vi håper Norge vil ha et større fokus på å finne årsakene til at altfor mange barn og unge ikke klarer å snakke om det som gjør vondt lengst inne. I undersøkelsen fortalte mange at skjemaer, diagnoser, atferdsendring og medisiner får så stor plass – og dette lukker det for prat om det vonde som er langt «inni».

Proffene sier: "De voksne må alltid finne ut hva årsaken til symptomene er, uansett hva slags uttrykk barnet eller ungdommen har, og også når de tenker symptomene kommer av det som kan være medfødte lidelser som schizofreni, ADHD, Asperger og lignende. Mange av oss som har opplevd vold og overgrep har blitt gående i BUP i mange år, og har fått medisiner mot sånne symptomer. For oss kjennes det som at diagnosene gjør at vi blir problemet, ansvaret og skylda er puttet over på oss, istedenfor det som er rundt oss. Vi har opplevd at behandleren da slutter å se etter de virkelige grunnene - fokuset blir å forandre oss".

Vi ber Norge nå om å ta disse svarene helt på alvor. Målet med utredning i psykisk helsevern må være å finne inn til det som er vondt eller stressomt - ikke å registrere symptomer for å finne en diagnose. Barnet må alltid bli pratet med alene. Behandlerne i BUP må gi informasjon og spørre om vold og overgrep uten skjema, av en voksen som oppleves trygg for barnet. Barnet må også først få informasjon om hva som gjøres med informasjon som det deler. Rammene i BUP på lages på en måte som gjør det mulig for mange flere barn å fortelle.

Psykisk helseProffene mener at et viktig tiltak for å gjøre BUP til et tryggere system er å stenge adgangen til åpen journal for barn og unge som går til BUP. I Helse Nord og Helse Vest har foreldrene elektronisk innsyn i journalen til barn under 12 år, og andre helseforetak planlegger det samme. Helseforetakene mener det er et servicetilbud. Men de har ikke sjekket med barn og unge hvordan dette virker. Åpen journal er ikke trygt for barn og unge. Når BUP har åpen journal for foreldrene, får mange barn ikke fortalt til behandleren sin hvordan de egentlig har det, fordi det de sier går rett videre. Utvalget har skrevet at barn ikke tør å fortelle foran foreldre. Det vet vi at gjelder mange.

Barn må få snakke med behandleren sin alene. Dette gjelder ikke bare hvis foreldre er i rommet eller naborommet, men også når referater og oppsummeringer fra prat med systemet blir sendt hjem til foreldrene. Da får mange munnkurv og kan bli straffet – og de får ikke fortalt om vold eller overgrep.

Proffene er enige med utvalget i at behandlerne i BUP må jobbe mer for å finne frem til erfaringer med vold. MEN det er veldig viktig å understreke at hovedsvaret fra barn og unge er at dette IKKE må skje gjennom skjemaer, men gjennom varme samtaler med trygge voksne. KATE-B og skjema som utvalget beskriver kjennes ikke trygt, og da blir det ikke nyttige og kloke måter for å komme inn til det vonde og snakke med barn om vold og overgrep. Skjema kan kjennes kaldt, og som at de voksne ikke bryr seg. Det kan også føles litt feigt å skulle spørre om noe så vondt gjennom skjema, og som at de voksne ikke tør eller tåler å snakke om det. Barn og unge sier også gjennomgående at altfor mange ikke vet eller stoler på hvem som får se skjemaene - og hva de skal brukes til.

For at dette skal skje må barn vite hva vold og overgrep er. Hvis det er vanskelig å fortelle om det aller vondeste, hvordan skal det da gå an å skrive det på et skjema?

7.9 Bruken av sakkyndige i barneverntjenesten

Innspill til utvalgets vurdering

Barn og unges råd til Norge er at sakkyndiges rolle må forandres i systemer som jobber med barn. Veldig få barn åpner seg for noen de ikke kjenner - og i hvert fall når det er snakk om så alvorlige tema. De sakkyndige må møte barn klokt og skape trygghet.

Proffer sier: ” De sakkyndige kjenner ikke barna godt nok til å ha den makta de har. Mange kjenner jo barna mye bedre enn dem. Ordningen med sakkyndige blir for ofte for overfladisk. Det skumle er at de kan Hvordan har det skjedd at de kan gå inn i rettsalen med så stor makt? Det er for dumt i en rettsstat som Norge. Det er jo i bunn og grunn barnet eller ungdommen som må leve livet sitt videre. De voksne kan observere, tolke, mene noe - og så kan de gå. I Norge burde barnets ønsker være helt avgjørende»

Proffer sier: ”Barnevernstjenester engasjerer sakkyndige for å få hjelp til å vurdere hva som bør gjøres framover, ofte i forbindelse med noe spesielt. Dette kan gjelde både barn - og foreldre. Vi synes det er rart at det ikke stilles noen spørsmål om hvor klokt det er, å engasjere sakkyndige inn i barnevernets arbeid. Vi har hørt mange erfaringer fra rundt om i landet, fra unges møter med sakkyndige. Mange tilbakemeldinger forteller at sakkyndige leser papirer eller treffer oss en gang eller to – og kan oppleves som fremmede. Bygd på dette, kan de få veldig stor makt i livene våre, fordi barnevern, fylkesnemnd og domstoler har stor tro på og tillit til at disse eksperter, har en avgjørende stemme i vurderingen av hva som er klokt framover.

Vi vet også fra rundt om i landet at advokater stiller krav til at barnevernstjenesten engasjerer sakkyndige. Dette kan de gjøre for å få fram foreldres synspunkt. Dette mener vi kan være en skikkelig fare for rettssikkerheten til ungdommen.”

Proffene mener at barnevernstjenesten ikke må kunne engasjere sakkyndige på den måten det gjøres i dag. De får lett for stor makt over det som skjer i livet til barn. Barnevernet kan da skyve ansvaret for beslutningene over til noen andre, som oftest kjenner oss dårligere enn barnevernet selv gjør. Hvis ordningen med at barnevernstjenesten skal kunne engasjere sakkyndige skal fortsette, må det være klare retningslinjer for hvordan – og for hvordan barnet må bli hørt trygt, knyttet til dette.

7.10 Forskning, tjenesteevaluering, statistikk og data om vold, seksuelle overgrep og omsorgssvikt mot barn og unge

Innspill til utvalgets vurdering

Utvalget viser til Ungdata. Oppsummert kunnskap fra barn og unge sier at måten dataene samles inn på i Ungdata ikke går dypt nok. Det blir en for overfladisk kartlegging. Veldig få barn svarer på spørsmål om vold og overgrep på et skjema. Mange barn vet ikke hva vold og overgrep er fra familie eller nettverk er – og ikke hva voksne i familien har lov til og ikke lov til. De vet heller ikke hva skjemaet skal brukes til eller hvem som får se det de har svart.

Utvalget viser til at forskningen som skjer bør være mer rettet mot det tjenestene har behov for og at dette kan gjøres ved å bedre kunnskaps- og kompetansesentrene kontakt med tjenestene i kommunene. Dette er proffene helt enige i. Det er også veldig viktig at forskningen som skal gjøres på barn, i mye større grad utarbeides i samarbeid med barn.

Like viktig mener vi at det er, at kunnskap direkte fra barn og unge får en mye tydeligere plass som del av kunnskapsgrunnlaget når tjenester skal utvikles videre i Norge. Her har proffene mange innspill til hvordan dette skal

7.11 Hensynet til vern av barn og personvern i forskning på vold, seksuelle overgrep og omsorgssvikt mot barn

”Utvalget mener at det bør tilrettelegges for mer forskning og tjenesteevaluering om vold, seksuelle overgrep og omsorgssvikt der barns erfaringer og synspunkter hentes inn direkte. Det bør derfor tilrettelegges for mer forskning om temaet der barn selv kan delta i prosjekter.”

Innspill til utvalgets vurdering

Vi vet at forskning er en viktig kilde til kunnskap, og derfor er det kjempeviktig at forskere får tilgang til svar fra barn og unge. Vi tror det vil gjøre at mye mer forskningskunnskap får disse svarene som datagrunnlag. Norge som samfunn trenger erfaringer fra barn og unge for å møte barn og unge klokt, særlig når de har det vondt og vanskelig.

Mange av proffene har hatt foreldre eller fosterforeldre som har svart for seg, på om de kunne svare på undersøkelser. Spørsmålene om å delta, har kommet i posten eller kanskje på telefonen, til de som hadde omsorgen. Noen ganger har de først kommet til fagfolk i tjenestene – i skole, barnevern eller psykisk helsevern og så har de først fått spørsmålet om de vet om noen barn som kan være med. På denne måten blir det mange voksne som skal svare på om barn kan delta og om det er bra for oss – før vi i det hele tatt får spørsmålet om å delta. Dette gjør at mange barn under 16 år som kanskje ville svart – aldri får spørsmål om å delta. Eller at de får spørsmålet fra voksne som bevisst eller ubevisst prøver å advare barnet mot å delta.

På denne måten mister forskningen mange svar, som kunne vært veldig viktige for å forstå hva slags opplevelser barn og unge sitter med – og hvordan de opplever hjelpeapparatet. Vi er derfor er vi lykkelige over at HOD foreslo å senke aldersgrensa til 12 år for deltakelse i forskning uten foreldrenes samtykke. Å gi barn mulighet til selv å samtykke, vil kunne lage stor forandring. Det vil kunne gi Norge kunnskap som til nå ikke er kommet fram i forskning.

Om krav til forskere om å sørge for oppfølging dersom nødvendig

Vi mener det er klokt at det blir et krav til forskerne om å sørge for nødvendig oppfølging av barnet, for eksempel helsehjelp eller kontakt med barnevernet eller politi. Men det som blir viktig er å gjøre det på en måte som faktisk beskytter barnet.

Mange barn har mistet tillit til voksne når vi har fortalt om vonde ting, og de tar kontakt med andre voksne, for eksempel foreldrene våre, barnevernet, politi eller psykisk helsehjelp, uten å snakke med oss om det først. De skjønner at voksne snakker med hverandre over hodene på barn, da blir de usikre og slutter å fortelle, og trekker kanskje tilbake det de har sagt.

Proffene mener derfor at det må reguleres nøye hvordan forskerne skal samarbeide med

barnet. Forskerne må ta opp med barnet når den mener det er nødvendig å kontakte for eksempel barnevernet, politi eller psykisk helsevern. Sammen må forskeren og barnet finne ut hvordan dette kan gjøres best mulig. Hvis barnet sier nei, må forskeren alltid finne ut så godt som mulig hvorfor, før noe gjøres videre. På den måten sikres det at barna føler seg trygge ved at de vet hva som skal skje. Det at informasjonen barnet gir til forskeren kun deles videre i samarbeid med barnet, mener vi proffene er en del av det å beskytte barn.

Informasjon med enkle ord og ulike måter å samtykke på

Det er viktig at forskerne forklarer grundig hva det betyr å være med i forskningen, og så spør om barnet har lyst til å være med, gjerne uten å bruke ordet "samtykke". Når voksne bruker ordet "samtykke" kan de skremme oss bort.

7.13 Tjenestens tilgang til oppdatert kunnskap og kompetanse

Innspill til utvalgets vurdering

Det er flott at utvalget ønsker å tydelig samle kunnskap om vold og overgrep i noen miljøer, i regionene. Det proffene ikke forsto var hvorfor dette ikke kan bygges videre fra RVTSEne. På disse sentrene vet vi at gode ting gjøres. Spesielt kjenner vi til en del av arbeidet i RVTSSør og tenker at det er veldig lurt om kunnskapen fra dem blir med inn til alle regionene, når kompetanse skal bygges.

Vi tenker at RVTSEne har god forskningskunnskap på vold, seksuelle overgrep og omsorgssvikt. For at de skulle blitt et klokt kompetansesenter i regionene, mener vi sterkt at de i enda større grad måtte få mer oppdatert fagfolkkunnskap. Med det mener vi ikke at fagfolk begynner med forskning, men at oppsummert kunnskap fra fagfolk kommer frem. Veldig viktig er det også at den oppsummerte kunnskapen fra barn og unge, direkte får plass i sånne regionsenter. Senteret må også ha ansvar for å hente inn kunnskap fra barn og unge. Uten det, vil ikke kunnskapsgrunnet bli godt nok.

Dette tenker vi at utvalget har glemt å trekke frem som viktig. Vi ønsker ikke et nytt forskningscenter som bare oppsummerer nasjonal forskning, men regionsentre som inkluderer alle de tre kunnskapene.

7.14 Barn og unges kunnskap om vold, overgrep og omsorgssvikt

Vi støtter med full styrke utvalgets vurdering om at det er behov for konkrete mål i rammeplanene for grunnskolen og videregående skole for å sikre at elever lærer om vold, seksuelle overgrep og omsorgssvikt tidlig og flere ganger gjennom skoletiden.

MEN det må også komme tydelig frem at elevene også må lære om overgrep i nære relasjoner mer detaljert, som hvem som kan utøve volden og at dette også kan være mor, far, søster, bror, barnehageansatte, venner av foreldre osv. Så konkret må det være for at barn skal kunne kjenne seg igjen. Barn mangler særlig kunnskap om vold og overgrep i familie og nettverk. Vi er også veldig positive til at man skal få vite om ulike hjelpeapparater, og særlig barnevernet, da det er barnevernet som kan hjelpe disse barnene. Mange proffer har blitt fortalt ting for eksempel av foreldre om barnevernet som ikke er sant for å skremme. Også media kan fremstille barnevernet som skummelt og nesten "farlig". Derfor

er det utrolig viktig at vi lærer om dette på skolen. Aller best er det om noen snille, varme voksne fra barneverntjenesten selv kommer på skolen og forteller hvem de selv er og hva barnevernet gjør. Dette prøves ut av flere tjenester i Mitt Liv Barneverntjeneste. Proffer hjelper til flere steder, med at unge er med for å gi elevene informasjon. Dette er unge med egne erfaringer fra barnevernet og det har gitt svært gode tilbakemeldinger.

Utvalgets funn om at det kan være litt tilfeldig hvilken undervisning som gis om vold og overgrep, og hvem som gir denne, stemmer også med det mange proffer har opplevd. Det er helt avgjørende at denne undervisningen systematisk gis til alle barn på skolen. Det er også viktig at barnehagene og skolene har utvalgte voksne eller lærere som er trygge på å gi denne informasjonen, og at det ikke blir tilfeldig ut fra den enkelte ansatte fordi de er for utrygge på å snakke om tema.

Vi er også veldig glade for at dere foreslår at dette kan være tema i et samlet fag som heter "Livsløpsfag". Dette er et av de viktigste rådene SkoleProffene har til norsk skole. Her har SkoleProffene gitt mange innspill til Utdanningsdirektoratet og Utdanningskomiteen på Stortinget. Hovedsvaret fra en undersøkelse med 4000 elever i grunnskolen, var at det må settes av egen tid på timeplanen, minst annenhver uke, for å snakke om ting som har med livet å gjøre. Dette skal ikke være et fag som voksne underviser i, men et fag der elever kan ta opp, få snakka sammen om og få høre voksnes tanker – om tema som er viktig for elevene. Og helt grunnleggende – det må IKKE gis karakterer i "Livet". En voksne som mange elever er trygge på, må være den som leder/koordinerer timene.

Kapittel 8

Samarbeid og samordning

8.7 Statens barnehus

Innspill til utvalgets vurdering

Utvalget skriver at det er behov for en ny evaluering av ordningen med barnehus. Når denne evalueringen skal gjøres, er det helt avgjørende at den tar utgangspunkt i barn og unge som har kjent barnehusene på kroppen. Barn og unge må bli de viktigste deltakerne i evalueringen. Flere undersøkelser de siste årene har i hovedsak svar fra voksne.

Forandringsfabrikken har snakket med mer enn 60 barn og unge som har erfaring fra barnehus og vet at erfaringene derfra er delte. Noen forteller at de har opplevd det trygt, men flere forteller om utrygghet. De forteller om usikkerhet rundt informasjonen de deler, formelle og "kalde" avhørsrom med mikrofoner og mange kamera, avhørere som er trent i å ikke vise følelser for å ikke påvirke forklaringer og om lange turer til barnehus på grunn av store avstander. Mange unge sier til oss at de ikke klarte å fortelle i avhør, og at de lukket seg i møte med systemet. Når den voksne som følger barn til barnehus blir sittende på venterommet, lager det utrygghet for mange. Det ville gjort prosessen mindre skummel, hvis personen som følger, kunne vært barnets trygghetsperson ved å være med barnet inn i avhøret. I disse prosjektene har vi hele veien spurt ungdommene om deres råd til hva som ville gjort arbeidet med vold og overgrep mer rettssikkert for barn. Her har de klare svar,

som både gir ny forståelse, konkrete innspill og klare råd til Norge. Dette vil ungdommene fra prosjektene selv presentere til justisministere og justisdepartementet over nyåret.

Når utvalget skriver at barnehusene trenger et lovverk og klargjøring av arbeidsoppgaver, har vi noen viktige innspill:

- Barnehusene må være et trygt sted hvor barn som har opplevd vold og overgrep kan få noen å prate med og få oppfølging. Det må være mulig for barn å få prate om det vonde i trygge rom. Anmeldelse bør ikke være et krav for at man skal kunne få snakke i barnehus. Barnet trenger å få snakke, uavhengig av om dette skal bli en straffesak eller ikke.
- Barnehusene burde ikke være underlagt politiet, fordi oppgaven deres er å sikre best mulig bevis til straffesaken.

Videre foreslår utvalget at det bør innføres frister for politi og påtalemyndigheters arbeid i familievoldssaker, da slike frister ikke finnes i dag. Igjen ber vi dere om at før dette eventuelt gjøres, må det lyttes til barn og unges kunnskap. Et hovedsvar fra barn og unge som FF har snakka med, er at når de først har fortalt må det ikke bli bråhast. Hvis det blir snakk om anmeldelse og avhør med en gang blir vi fort redde og lukker oss.

Men vi er enige i at når avhør først er gjort, så bør ikke barn og unge gå og vente på lenge før det blir sak. En prosess i rettssystemet påvirker barn og unges hverdag enormt. Når det gjelder livene til barn og unge – bør vi komme lengre frem i køa.

8.10 Utvikling av nye løsninger på e-helseområdet

Innspill til utvalgets vurdering

Utvalget viser til utvikling av felles journalsystem som positivt for helsepersonells evne til å avdekke vold, seksuelle overgrep og omsorgssvikt mot barn. Vi er veldig glade for at utvalget likevel fremhever at **hensynet til barnets sikkerhet også må ivaretas, i for eksempel utvikling av ordninger som har med foreldres innsyn i barnets journal å gjøre.**

Som vi skrev innledningsvis, er et av Forandringsfabrikkens hovedfunn til at barn ikke forteller om vold og overgrep, nettopp fordi det de forteller ikke beskyttes godt og trygt nok. Det er helt avgjørende at voksne som jobber i systemer for barn – også helsepersonell – samarbeider med barnet om hva som skal stå i journalene deres. Hvis barn merker at opplysninger de gir flyter rundt i et felles journalsystem som kan leses av mange voksne uten at dette avtales, kan de fort lukke seg. Barn må få vite hvem som får lese det de sier og de må kunne få si hva som skal stå i journalene av det de har fortalt. Bare sånn kan det lages trygge systemer for barn, sånn at de kan snakke sant.

Vi mener det er klokt å tenke på samarbeid som skjer til barnets beste, men voksne må ikke glemme at **barnet må være en del av dette samarbeidet. At voksne ikke samarbeider over hodet på barna, er helt avgjørende hvis det skal utvikles felles journalsystemer.**

En særlig viktig problemstilling for barns trygghet og sikkerhet er foreldres tilgang til journalen deres. Nylig har det skjedd lovendringer i pasient- og brukerrettighetsloven, som gjør det mulig å skjerme dokumenter fra foreldrenes innsyn også når barnet er under 12 år.

PsykiskhelseProffene håper denne lovendringen vil bety en reell forskjell for barn og unge, og at Helsedirektoratets nye retningslinjer vil sikre god praksis av de nye lovbestemmelsene.

Utvalget viser også til bruk av elektroniske pasientjournaler. Noen helseforetak har nå innført åpen journal. Dette betyr at foreldres tilgang til det barn forteller er åpnet opp på en helt ny måte, ved at foreldrene kan lese på internett hva barn under 12 år forteller til behandleren sin. Dette vet vi kan bli veldig utrygt for mange barn.

Proffene sier: "Det mange voksne ikke vet, er at de fleste barn ikke forteller om det vondeste i de første samtalene med en voksen de ikke kjenner. Vi forteller først litt, kanskje for å "teste" om det vi forteller blir hos den voksne. Og hvis denne informasjonen går direkte videre til andre voksne, mister vi fortilliten til den voksne og vi slutter å fortelle. Dette gjelder uansett om vi har fortalt om noe veldig alvorlige, eller bare små ting. Det er heller ikke sikkert at de som skal hjelpe oss merker at vi har mista tillitten og ikke forteller like mye mer."

Videre sier proffene: "Det at foreldre kan lese hva vi har sagt i praten med behandlere ut fra journalen vår på internett, kan være veldig vondt og utrygt av flere grunner. Kanskje har vi sagt noe som foreldrene våre ikke vet eller egentlig ikke handler om dem i det hele tatt, som for eksempel mobbing eller andre alvorlige ting. Da er det som regel en grunn til at vi ikke vil at foreldrene våre ikke skal vite om det akkurat nå. Kanskje er behandleren vår den eneste trygge personen vi kan fortelle sånt til. Men dette går ikke hvis det vi har sagt kan leses av foreldrene våre med en gang via åpen journal på internett.

Hvis foreldrene er grunnen til at vi har det vondt, kan åpen journal være direkte farlig. Hvis noen av oss har begynt å fortelle om noe hjemme, kan ikke behandleren først vite at det er noe veldig alvorlig fordi vi forteller bare litt til å begynne med. Og hvis foreldrene får lese det en gang, kan de forstå at vi er på vei til å fortelle om vold og overgrep hjemme."

I utviklingsarbeidet Mitt Liv Psykisk helse, samarbeider PsykiskhelseProffene med 11 sykehus og BUPer fra nord til sør. Forandringsfabrikken har snakka med mange fagfolk i BUPer over hele landet om dette, og mange er veldig bekymret for at de nå legger alt på internett

Vi ber derfor departementet sikre at journalen til barn og unge i psykisk helsevern ikke blitt gjort elektronisk tilgjengelig. Nå er det opp til hvert helseforetak å vedta dette, men vi ber om at dere må sikre barns sikkerhet gjennom å forhindre dette for hele landet.

Kapittel 9

Barns medvirkning og samtale med barn

9.4 Tjenestepersoners kompetanse i å snakke med barn

Innspill til utvalgets vurdering

Det er bra at utvalget skriver at det ikke må være noen nedre aldersgrense i å snakke med barn. Undersøkelser Forandringsfabrikken har gjort har lært oss at det er viktig å snakke om

vold og overgrep med barn helt ned i barnehagealder. Barn må få direkte spørsmål. For at et barn skal kunne fortelle, må det få informasjon om hva vold og overgrep er.

Oppsummert kunnskap fra barn og unge viser at ansatte i barnehage og skole må få større trening og trygghet i å snakke med barn og unge om hva voksne får lov til og ikke får lov til. Det er avgjørende at barns kunnskap bidrar i denne opplæringa. Måten voksne lærer opp i å snakke med barn, må ta utgangspunkt i kunnskap fra barn og unge om hvordan de møte barn og unge trygt. Verdier må være grunnmur i hva som er god profesjonalitet. Noen grunnleggende prinsipper må inn – som at voksne må kunne se bak atferd og diagnoser – og se på dette som smerteuttrykk, at informasjon et barn deler med en voksen i skole eller hjelpesystem må deles videre på en måte som er trygg for barnet og at den voksne alltid må samarbeide tett med barnet.

For at opplæringa skal bli treffsikker, er det klokt om barn og unge bidrar. Når voksne øver seg på å snakke med barn og unge på trygge måter, er det avgjørende at de får tilbakemelding fra barn på hvordan dette oppleves.

9.5 Tjenestenes rutiner for å sikre samtale med barn og barns medvirkning

Innspill til utvalgets vurdering

Barn og unge advarer STERKT mot at utvalgets forslag om standardiserte spørsmål. Et hovedsvar fra våre undersøkelser i barnevern og psykisk helsevern, er at standardisering av spørsmål ikke gjør det verken enklere eller tryggere for barn og unge å snakke med voksne om det som gjør vondt.

Bevisstheten i tjenestene og at man snakker med barn. Og man må gjøre de ansatte trygge i å snakke med barn om vanskelige ting. Men voksne må klare å stille direkte spørsmål, uten at spørsmålene blir standardiserte. Det virker veldig kunstig for barn, og dermed blir det utrygt. De voksne må heller jobbe for at det skal bli trygt for barn og unge å fortelle.

Det voksne kanskje ikke vet at vi barn og unge merker veldig godt hvis spørsmålene blir standardiserte. Det gjør oss utrygge fordi vi merker at de voksne snakker annerledes enn de det vanligvis gjør. De voksne som skal hjelpe oss, må prate slik som de vanligvis gjør, men spørsmålene kan likevel være alvorlige. Dette kan være vanskelig for voksne, og derfor må de få opplæring av barn og unge til å trene på dette. De må også tørre å stille veldig direkte spørsmål og ikke gå "rundt grøten". Ut fra svarene fra barn og unge er det ikke vanskelig for barn og unge å bli spurt, men vanskelig for de voksne å spørre.

For at voksne skal få svar når de spør om vold og/eller overgrep er det helt avgjørende at de sjekker at barnet faktisk vet hva vold og overgrep er, og sørger for å gi den informasjonen **før** de spør (se overskriften innledningsvis "3 hovedgrunner til at barn ikke forteller om vold og overgrep"). Videre er det helt avgjørende at de voksne sier hva de må gjøre med informasjonen barnet gir slik vi beskrev innledningsvis om å beskytte informasjonen barnet gir. Vi tenker det er kjempeviktig at dette lederforankres, slik utvalget skriver at det krever ledelsesstøtte. Men samtidig er det viktig at det poengteres at ledelsen også må trygge sine ansatte til å selv være modige og ikke være redde for å si noe feil. Lederne må trygge de ansatte på at de ansattes viktigste verktøy er å bruke seg selv i samtaler med barn og unge,

og at de ikke må lene seg på standardiserte metoder eller oppskrifter. Det må være ledernes ansvar at den enkelte ansatte er trygg nok i seg selv.

Vi er veldig enige med utvalget i at det som kalles brukermedvirkning må inn i alle tjenester som jobber med barn, og at det må stå helt konkret i rutinene hvordan det skal gjøres for å sikres i alle tjenester som jobber med barn.

Hvis medvirkning skal være noe som er reelt for barn og unge, må de voksne i mye større grad snakke med barn først. Dette er for eksempel når man er bekymret for et barn, når et barn går til BUP, i begynnelsen av en undersøkelse eller når barn strever på skolen. Skal barn ha reell medvirkning er rekkefølgen helt avgjørende. Barnet må snakkes med først og alene (se overskriften innledningsvis "Medvirkning = samarbeid").

Utvalget skriver (side 111-112):

"Det bør også være et krav om å dokumentere hvorfor man velger å ikke snakke med barn. Samtale med barnet det gjelder bør defineres som en av «må-aktivitetene» i alle faser av en barnevernssak, men også i saker som vekker bekymring i barnehage, skole og helsetjeneste. Barnets stemme bør komme frem i alle dokumenter i en sak vedrørende barnet, og ikke bare i en undersøkelsessak i barneverntjenesten. Når man har snakket med et barn og invitert til medvirkning, bør det også bli en del av begrunnelsen og dokumentasjonen hvorfor man eventuelt ikke har fulgt opp barnets ønsker."

Dette forslaget stiller proffene seg 100 %. Spesielt det at samtaler med barn MÅ gjøres i alle deler av en sak i barnevernet eller i andre tjenester for barn. Alle tjenester må ha strategiske beslutninger og rutiner for å snakke med barn, og for når de skal snakke med barn.

Videre skriver utvalget:

"Barnevoldsutvalget foreslår at det innføres et krav i barnevernloven til innholdet i begrunnelsen ved henleggelse av en undersøkelse. Kravet kan være at det i begrunnelsen skal dokumenteres om man har snakket med barnet og på hvilken måte, og hvorfor man eventuelt ikke har snakket med barnet. Det kan også være nødvendig å utrede om barns rett til å bli hørt bør tydeliggjøres i andre sektorlovverk eller forskrifter."

Proffene støtter veldig kravet om å dokumentere at man har snakket med barn og på hvilken måte, og at dette begrunnes hvis det ikke er gjort. Det tror vi vil være med på å øke barnevernets bevissthet om at de må snakke med barnet, og at kvaliteten på undersøkelsen da blir bedre. Proffene mener også at barns rett til å bli hørt og at dette følges opp, må stå tydeligere i andre lovverk.

Proffene mener at barns rett til til medvirkning kan deles i flere viktige deler: Å gi barnet tilstrekkelig informasjon, å ta ansvar for at barnet får beskrive livssituasjonen sin til voksne det kjenner seg trygg på, å invitere barnet til å være med å bestemme, å invitere barnet med i å dokumentere og å spørre barnet om å gi tilbakemelding.

9.6 Oppfatning om at barn tar skade av å bli spurt om vold og seksuelle overgrep

Innspill til utvalgets vurdering

Forandringsfabrikken og proffene støtter 100 % at utvalget mener at det ikke er skadelig å bli spurt om vold. Proffene mener ut fra egen erfaring at det som er skadelig er å *ikke* bli spurt. Men det er viktig å bli spurt i trygge rom - helst alene og alltid uten foreldre. Før det stilles direkte spørsmål til et barn om vold eller overgrep, må barnet ha fått informasjon om hva vold og overgrep er. Barnet må også få vite hva som skal skje med den informasjonen barnet har gitt for at barn skal kunne fortelle.

Vi støtter også at det er viktig at denne kunnskapen viderefremmes til studenter som skal jobbe med barn.

9.7 Trygge rammer for at barn skal kunne fortelle om vold, seksuelle overgrep

Innspill til utvalgets vurdering

Om risiko- og sikkerhetsvurderinger:

En del av vurderingen om sikkerhet må være at det alltid sjekkes om barnet vil hjem eller ikke. Man må aldri sende hjem et barn som ikke vil hjem. Man må alltid finne ut hvorfor barnet vil eller ikke vil hjem.

Utvalgets forslag om sikkerhetstiltak bør i følge svar fra barn og unge heller hete "barnets trygghetsplan". Den må lages i tett samarbeid med barnet og uten foreldrene. Planen må inneholde rammer for hvordan det skal bli trygt for barnet hvis vonde ting skjer eller holder på å skje. Den må også inneholde konkrete punkter om hvordan møte barnet hvis barnet blir utrygt eller ordentlig redd.

Trygghetsplan må alltid lages når barnevernet skal gjøre undersøkelse eller hjelpetiltak, selv om det ikke er mistanke om vold eller overgrep. Dette er fordi mange barn ikke forteller til barnevernet om det vondeste eller det mest strevsomme, derfor kan ikke voksne vite. Det bør derfor, som en del av rutine for undersøkelse eller hjelpetiltak, lages slike planer.

Det er viktig at planen ikke må bli liggende hjemme, for da kan noen finne den. Og planen må merkes "unntatt innsyn" i journalen. Proffene støtter det å ha en sãnn plan, kan gjøre det lettere å fortelle det hvis vold eller overgrep – eller noe annet vondt, skjer. Eksempler på hva som kan stå i planen:

- Avtal med barnet hvordan det kan si fra hvis vold skjer (igjen): Det kan f.eks være prikker på hånden, fargekoder på tøy osv.
- Snakk med barnet om hvem som kan kontaktes hvis det er krise
- Gi barnet telefonnummer på lapp eller mobil, til de som kan hjelpe
- Gi barnet telefonnummer på lapp eller mobil, til politi, alarmtelefonen og legevakten
- Snakk med barnet om hvordan komme raskt hjemmefra i krise
- Snakk med barnet om hva barnet kan gjøre for å hjelpe søsken
- Samarbeid med barnet om hele veien, men fortell barnet tydelig at det alltid er de voksne som har ansvaret

I Mitt Liv Storbynettverk, hvor ledelsen i oppvekstsektoren i 8 storbyer i Norge samles, jobbes det blant annet med å lage felles voldsrutiner for alle tjenester på tvers i oppvekstfeltet. Alle storbyene i samarbeidet skal utveksle erfaring i arbeid med å lage egne overordnede rutiner for hele oppvekstfeltet som tar utgangspunkt i hva man skal gjøre når barn forteller om vold og/eller overgrep. Rutinene skal gjenspeile den kunnskapen vi nå har fra barn, fra fagkunnskap og forskning.

Vi ønsker å trekke frem det utvalget skriver på side 114 i utredningen:

”Utvalget mener videre at det bør vurderes om anledningen til å holde journalopplysninger tilbake fra blant annet foreldre bør tydeliggjøres og konkretiseres ytterligere. Det kan tyde på at mange tjenestepersoner ikke kjenner godt nok til hva slags muligheter og begrensninger som finnes. At hensynet til barnets sikkerhet er en av årsakene til at samtaler med barn ikke journalføres, eller at barnets meninger presenteres som saksbehandlers, er et alvorlig problem. Dersom barnets synspunkt og opplevelser ikke kan synliggjøres i saksgang fordi foreldrene har rett til innsyn i barnets journal, er dette et alvorlig problem for barns rettsikkerhet. Utvalget ser behovet for en avklaring av gjeldende rett om muligheten til å nekte innsyn. Det kan i denne sammenhengen også være nødvendig med lovendringer.”

Barns kunnskap har lært oss at de fleste barn avgjør om de kan fortelle, ved å fortelle noe mindre viktig først. På den måten ”tester” de om de voksne er til å stole på. Derfor må lovverk, rammer, veileder og forskrifter sikre at fagfolk alltid må avtale med barnet hva som skal sies videre, til hvem og hvordan det skal sies, og hvem som skal si det videre.

Utvalgets bemerkning over, om at det her trengs avklaringer av gjeldende rett og at det kan trenges lovendringer, støttes 100% av proffene og stemmer oppsummert kunnskap fra barn og unge.

Proffene og Forandringsfabrikken er veldig enige i at foreldrenes innsynsrett er et kjempestort PROBLEM. En av de tre hovedgrunnene til at barn ikke blir trygge nok til å fortelle er at vi merker at foreldrene våre har fått vite det vi har fortalt til de voksne i tjenestene for barn. Dette gjelder både barnevern, psykisk helsevern og skole. Mange forteller ikke om vold eller overgrep fordi vi vet at foreldrene våre får vite om det som blir sagt. Vi støtter derfor med FULL kraft utvalgets forslag om at opplysninger og informasjon barn gir må kunne holdes tilbake fra foreldrene. Dette må skje og avtales nøye med barnet uavhengig av om barnet har sagt at det skal holdes tilbake, fordi voksne aldri kan vite.

Gjennom utviklingsarbeidet Mitt Liv, der Forandringsfabrikken samarbeider med 200 barneverntjenester i Norge, møter vi stadig tjenestepersoner som sier det er uklart for dem hvordan opplysninger fra barn kan unndras innsyn på en klok måte, men som allikevel sikrer at informasjonen ikke går tapt. I 2016 satte en gruppe jurister seg ned for å lage innspill til barnevernlovutvalget, dette ble oversendt høsten 2016. Her gir de forslag til Norge til hvordan informasjon barn deler med tjenestepersoner i barnevernet kan beskyttes bedre. Dette gjøres bygd på innspill og forståelse fra barn og unge i Norge.

Proffenes forslag:

Ny barnevernlov må sikre at barn trygt kan gi informasjon til barnvernet. Både i prosessen med undersøkelse, hjelpetiltak og hvis barnet er flyttet fra hjemmet. Det gjelder OGSÅ i

fylkesnemnda og rettssystemet. Dette må komme svært tydelig frem i ny barnevernlov for at tjenestepersoner trygt skal kunne ta disse rammene i bruk.

Ny endring i Pasient- og brukerrettighetsloven fra 2017 har prøvd å sikre informasjonen barn gir til helsepersonell. Proffene ga tydelige innspill til HOD om at paragrafen måtte ha en mye tydeligere beskrivelse og gå lenger, hvis dette skulle beskytte barn. Når det står "tungtveienede grunner" vil det hjelpe i liten grad, fordi barn sjeldent forteller de tungtveiende grunnene først, se forklaringen over.

Proffene ber BLD om at dette blir tydeligere i det endelige forslaget til barnevernlov enn det forslaget høsten 2016. Samtidig ber de HOD om at paragrafen om at det barn deler med helsevesenet kan holdes tilbake ved tungtveiende grunner, revideres og bygger i enda større grad på barns kunnskap.

9.8 Barns medvirkning i egen sak og dokumentasjon av samtale med barn

Innspill til utvalgets vurdering

Barnevoldsutvalget støtter barnevernlovutvalgets forslag om å knytte retten til barns medvirkning til om barnet er i stand til å danne seg egne synspunkter, i stedet for en aldersgrense på syv år. Proffene støtter også dette.

9.9 Systematisk inkludering av barn og unge i utforming av politikk og tjenester

Innspill til utvalgets vurdering

Alle landets kommuner må ha en oppvekststrategi som tydelig beskriver hvordan kommunen skal inkludere barn og unge sine erfaringer og råd i all overordnet planlegging og tjenesteutvikling i kommunen. Dette må inkludere barnehage, skole, psykisk helsevern og barnevern. Det er viktig at dette gjøres på måter som sikrer at mange ulike barn og unge deltar, og at det tydelig beskrives hvordan resultatene skal brukes. Proffene foreslår at dette gjøres gjennom å inkludere hele klasser, alle på et lag, alle i ei speidergrupper – sånn at ikke bare de spesielt engasjerte, veldig flinke eller de unge som voksne best liker, blir med i dette.

Kapittel 10

Oppsøkende virksomhet

10.4 Barnevernstjenestens hjemmebesøk som del av en undersøkelse

Innspill til utvalgets vurdering

Utvalget skriver at man i utviklingen av retningslinjer eller lignende for barneverntjenestens undersøkelsesarbeid bør inkludere veiledning om bruken og nytten av hjemmebesøk.

BarnevernsProffene mener det ikke nødvendigvis må være tradisjonelle hjemmebesøk. For svarene fra barn sier at hjemmebesøk ikke er særlig nyttig for barnet. Mange beskriver at det bare blir en slags forestilling når barnevernet komme på hjemmebesøk. Hjemmebesøk

gir ikke barnevernet et riktig inntrykk av hvordan familien egentlig er og derfor et veldig feil inntrykk. Mange proffer sier at det har aldri vært så ryddig eller at familien har hatt så mye mat i kjøleskapet som når barnevernet kom på besøk. Det er heller ikke uvanlig at barna får ulike oppgaver eller ting å si, og får beskjed om hva de ikke skal si av foreldrene.

BarnevernsProffene og Forandringsfabrikken mener at en mulighet er å ha uanmeldte hjemmebesøk, som bare barnet får vite om i forkant. Allikevel sier mange proffer at selv med uanmeldte hjemmebesøk blir observasjoner av samspill veldig overfladisk. For foreldre kan oppføre seg veldig annerledes enn til vanlig når barnevernet kommer på besøk. Da blir det spesielt vanskelig å avdekke fysisk/psykisk vold eller overgrep.

Råd fra proffene er at barneverntjenesten sammen med barnet planlegger selve undersøkelsen og hva den skal inneholde, som prater med barnet alene, prater med foreldrene, en prat med barn og foreldre samtidig, uanmeldte hjemmebesøk, prater med søsken og andre voksne.

Barn må inviteres til å mene noe om hvem barnevernet bør snakke med. Det er ikke sikkert at barnevernet gjetter riktig eller har nok informasjon til selv å finne dette ut eller gjennom bare å spørre voksne. For at resultatet i undersøkelsen skal bli mest riktig er det helt avgjørende å samarbeide tett med barnet og snakke med det først og alene flere ganger.

Når det skal lages rutiner, retningslinjer, og faglige anbefalinger er det helt sentralt at barn og unges kunnskap får viktig plass. Proffene samarbeidet med ca 200 barneverntjenester om hvordan lage et samarbeidende barnevern. Barnevernledere og proffer har sammen laget anbefalinger til Norge, blant annet om hvordan undersøkelse kan lages på en trygg måte for barnet. Disse anbefalingene bør spres rundt, også i resten av Norge.

Kapittel 12

Taushetsplikt, opplysningsplikt, opplysningsrett og avvergeplikt

Generelle kommentarer til kapittelet

Når vi leste dette kapittelet så ser vi at erfaringer og råd fra barn og unge knyttet til disse rettighetene og pliktene omtrent ikke er nevnt. Her ber vi om at det legges et grunnlag i starten – som grundig forteller hvordan barnet kan være nærmeste samarbeidspartner.

12.3 Behov og problemstillinger

Innspill til utvalgets vurdering

Hele gjennomgangen og endringen av regelverket og planer for kompetanseheving må sikre at barnets trygghet blir grunnleggende. Det betyr at

- barnet har nok og riktig informasjon om hva som foregår
- barnet blir lytta til i et trygt rom for barnet
- det avtales med barnet hva som skal gjøres og hvordan informasjon skal gå videre
- barnet blir hørt når opplysninger skal dokumenteres, og
- barnet får være med å gi tilbakemelding på hvordan regelverket blir

12.5 Opplysningsrett til barneverntjenesten

Innspill til utvalgets vurdering

Det kan ikke være noen voksne som har opplysningsplikt, uten at barnet får informasjon og kan si noe tilbake om denne informasjonen hvis det ønsker.

Proffene protesterer spesielt tydelig i mot opplysningsplikten voksne har til andre voksne uten at et barn eller en ungdom med smerteuttrykk (atferdsvansker eller diagnoser) er nærmeste samarbeidspartner og at det avtales med barnet hvilken informasjon som kan gå videre. Men heller ikke ved alvorlig omsorgssvikt kan informasjon gis videre uten at det samarbeides med barnet.

Barnevernslovutvalget har foreslått å senke terskelen noe for opplysningsplikt for saker der barn og unge utsetter egen "helse og utvikling for fare." ("atferdsvansker" eller andre smerteuttrykk) Flertallet i barnevoldsutvalget mener dette ikke er hensiktsmessig.

Proffene protesterer også mot at denne terskelen senkes og er her helt enig med flertallet i Barnevoldsutvalget.

Proffene er videre enig i at opplysningsplikten må suppleres med en opplysningsrett til å melde til barneverntjenesten ved mindre alvorlige forhold. MEN også dette må alltid gjøres i samarbeid med barnet. Proffene er også enige i at man må kunne melde uten å innhente samtykke fra omsorgspersoner. Dette fordi oppsummert kunnskap fra barn viser at mange barn har blitt forklart og instruert av sine omsorgspersoner hva de skal si og ikke si til barnevernet.

12.7 Avvergeplikten

Innspill til utvalgets vurdering

Utvalget mener at avvergeplikten bør styrkes fordi dette kan føre til at flere hendelser kan anmeldes. **Proffene er IKKE enige med utvalget i dette.** Hvis noe skal avverges så må dette skje i samarbeid med barnet, og avverging må være å sende melding til barneverntjenesten og ikke politiet. Proffene sier at noe mange voksne ikke vet eller tenker på, er at anmeldelse etter vold og overgrep kan lage mer skade enn godt i livene våre. Derfor er det ikke sikkert at anmeldelse er riktig. I stedet for et stort fokuset på å anmelde over hodet på barnet, må de voksne samarbeide tett med barnet. Hvis ting skjer for brått eller er skummelt, kan barnet lukke seg.

Undersøkelser blant 250 barn og unge som har opplevd vold eller overgrep, er rettsikkerhet først og fremst det å få fortelle trygt. Mange barn og unge vet at anmeldelse, avhør, rettssak og straff er viktig for samfunnet. Også for noen barn eller unge er det også viktig. Men for mange av oss er det utrygt og skummelt fordi alt skjer så brått og uten at vi selv føler vi har kontroll. Etter vold og/eller overgrep er det mye viktigere at et barn får snakke om det vonde – men på en trygg måte, og i sitt tempo. Det er barnets liv det gjelder, og

avgjørelsene som blir tatt, kan påvirke mye. Mange barn ønsker ikke å hevne seg på eller straffe foreldrene, alt de ønske er at det vonde skal ta slutt.

I avvergeplikten må det være en egen bestemmelse som sier noe om hvordan man skal avverge i samarbeid med barn, og at dette må skje via barnevernet. Dette fordi politiet har et helt annet hovedmandat enn det barnevernet har, nemlig å sikre og beskytte samfunnet mot de som begår straffbare handlinger. Barnevernet skal beskytte et barn gjennom å flytte det eller gi barnet en trygg omsorgsbasis - og på den måten sørge for at barnet er i trygge omgivelser.

Kapittel 13

Prinsippet om barnets beste

Innspill til utvalgets vurdering

Dette kapitlet var en fryd å lese sier proffene, og proffene støtter det 😊

Utvalget mener også at det bør utdypes i lov eller forskrift hvilke momenter som er viktige for å bestemme barnets beste. Proffene støtter også dette STERKT. De understreker at dette må lages nasjonalt og i samarbeid med barn.

Proffene støtter også at ansvarlige myndigheter går gjennom lover, forskrifter og veiledere for å finne ut hvordan hensynet til barnets beste skal innarbeides overalt. Dette må KUN gjøres, hvis det ikke på en trygg måte inkluderer barn.

Proffene støtter også det utvalget nevner om at barnets synspunkter må være grunnleggende i en barnets beste-vurdering. Proffene mener at det ikke holder at det skal stå først som en momentliste, men at alle barnets beste vurderinger må ta utgangspunkt i barnets egen beskrivelse av situasjonen og ønskene barnet har, og at momentlisten deretter kan brukes for å utfylle vurderingen og for å vurdere om også andre hensyn må tas med.

Kapittel 14

Tilsyn

Innspill til utvalgets vurdering

Det tradisjonelle tilsynet med å vurdere ut fra papirer skrevet om barnet kan fort gå helt ville veier. Erfaringer fra å ha hørt flere 10-talls av ungdommer som har sett igjennom mappa si og muntlig har beskrevet hva det egentlig har handla om, har fortalt at det er store alvorlige sprik mellom hva de voksne mente i en situasjon, hva de unge mente om samme situasjon - og hvordan det kjentes for barnet eller ungdommen. Informasjon om vold og overgrep er ofte fraværende og ungdommene kan beskrive hvorfor det ikke har vært mulig å fortelle til barnevernet om dette. Det betyr at framtidens tilsyn i mye større grad må snakke med barna og rent mappetilsyn må ta fullstendig slutt. Mappetilsyn kan lure Norge.

I Fylkesmannens klagesaker, ber proffene Norge om at når det kommer inn en klage fra andre enn barnet, må tilsynsmyndighetene alltid snakke direkte med barnet for å høre beskrivelse av situasjonen og om barnet i det hele tatt har et ønske om at det skal klages.

Proffenes samarbeid med Fylkesmenn rundt omkring i landet de siste 2 årene bekreftes det utvalget sier om at barnets medvirkning ikke har blitt ivaretatt godt nok når det gjelder tilsyn av kommunebarnevernet.

Videre er proffene er enige i at tilsynsmyndighetene i større grad må undersøke hvordan barn har fått være med samarbeide i egen sak og at tilsynsmyndighetene har tilsynsmetodikk som gjør at barnet som utgangspunkt alltid må få uttale seg.

Proffene er glade for at de fikk bidra i "Glassjentasaken", og roser fylkesmannkontorene som gjorde dette. De er også helt enige i at resultatene ble helt annerledes, og at dette må være nok bevis på at sånn må tilsyn gjøres i alle saker fremover.

Oslo, 29. november 2017

Proffene v/Sandra, Anika, Fredrik, Glorija, Benjamin, Madeleine, Caroline, Ida, Marie, Christina og Andreas
Forandringsfabrikken v/rådgiver Hanne Stabursvik og fabrikkleder Marit Sanner